

Martin Rajniš

Příběh české rozhledny v Jeruzalémě

ZAPSALA MAGDALENA ŠEBESTOVÁ, FOTO IVAN NĚMEC

Architekt Martin Rajniš umí překvapit – po uvedení knihy svých originálních memoárů (*PĚTADVACET TISÍC DNŮ VZPOMÍNEK*, Argo), která patřila k bestsellerům roku 2016, a inauguraci velké dřevěné vzducholodi Gulliver, majestátně plující nad pražským centrem umění DOX, vystavěl v roce 2017 za značného zájmu médií v samém centru Jeruzaléma rozhlednu Ester. Tento výjimečný projekt – dřevěná rozhledna je první stavbou svého druhu v Izraeli – patřil po formální stránce k složitějším Rajnišovým dílům. I proto jsem v zahradě jedné izraelské vily zaznamenala pro čtenáře Xantypy autorovo vzpomínání na to, jak se krásná Ester rodila.

Jsme na konci dobrodružné cesty a já, víc než kdykoliv předtím, cítím vděčnost ke všem, kdo umožnili úspěšné dokončení tohoto složitěho, ale úžasného projektu.

Myslenka postavení věže v Izraeli vznikla už v roce 2014, ale uskutečnila se až o tři roky později. Projekt byl od začátku dost dobrodružný i proto, že jeho finanční krytí bylo, mírně řečeno, dost problematické. Já ale, příznávám, nedokázal odolat vábení „města měst“ s tisíciletou historií, kde bych mohl postavit první vyhlídkovou věž v moderních dějinách země. Toužil jsem všechny přesvědčit, že soužití naší dřevěné stavby s bílým kamenným městem není nemožné. No a pak jsem taky chtěl Izraelcům dokázat, že my Češi nejsme žádný „ořezávátka“, takže jsem nakonec odvážně zavelel: „Jdeme do toho!“

Asi bych měl hned v úvodu říct pár slov o svém vztahu k téhle malé a hrdé zemi a jejím lidem. Je to totiž národ, který v mých očích dělá to, co by měl dělat každý národ: stará se o své příslušníky a z totálně vyprahlé a zanedbané země dělá něco, co se místy podobá ráji. Navíc, což není zanedbatelné, dokáže desetitisíce svých studentů udržet na nejlepších světových univerzitách a má s níkým nesrovnatelný vysoký poměr mezi počtem svých obyvatel a počtem Nobelových cen. Na rozdíl od Izraelců si my Češi moc nevěříme – nemáme v sobě dobrodružnou krev a vůli k úspěchu. Ale já teď řeknu něco, co snad trochu podpoří naše národní sebevědomí: vezte, že v Izraeli má Česko (jako bohužel momentálně málokde ve světě) výborný zvuk.

Ale zpět k Ester. Moje vzrušení z projektu ještě vzrostlo, když jsem zjistil, že věž by měla stát na kopci v samém srdci nového města, v rozlehlé zahradě Hansen Hou-

su, historické budovy, kde byla v 19. století nemocnice pro pacienty s leprou, a dnes tam sídlí významné kulturní centrum. Kromě mých osobních pohnutek se navíc celá akce jevila jako důstojný způsob, jak oslavit blížící se výročí sta let od založení Československa a sedmdesáti let od založení státu Izrael.

Základní architektonický nápad je velmi jednoduchý, vychází z tvaru kaktusu, který je, když rozkvetne, ve své houževnatosti a ježatosti dojemně krásný. To mi připadalo symbolické – kombinace něhy a odhodlanosti je totiž podobná charakteru lidí,

Základní architektonický nápad je velmi jednoduchý, vychází z tvaru kaktusu, který je, když rozkvetne, ve své houževnatosti a ježatosti dojemně krásný. To mi připadalo symbolické.

kteří jsem v Izraeli potkal. A navíc: kaktus, hebrejsky sabra, se tady říká lidem, kteří dokážou měnit poušť v rozkvetlou zahradu! Takže jsme stavěli „sabra“, abychom oslavili lidi, kteří měli sílu, odvalu, tvrdost, ale zároveň i lásku a něhu ke své zemi.

Samozřejmě jsme věnovali maximální pozornost tomu, aby vzniklo dílo odpovídající nejpřísnějším evropským i izraelským bezpečnostním parametrům. U nás v Čechách je dřevěný materiál, ale v tamějších končinách je jakákoliv stav-

ba ze dřeva opravdovým unikátem, takže jsme museli být dvojnásob obezřetní.

Aby byl projekt co nejlíp realizovatelný, vyrobili jsme v Čechách jednotlivé segmenty tak, aby se daly umístit do dvou kontejnerů, poslat přes moře a v prostorách zahrady složit do kýženého tvaru. A pak, když byli čeští montéři i věž konečně na místě, nastalo něco, nad čím místní žasli: parta šesti českých chlapů dokázala věž postavit za pouhých devatenáct dnů! Nadšení Izraelci se obdivně ptali: „Jsou to montéři nebo kouzelníci?“ Český dělník se v Izraeli stal pojmem a je úsměvné, že jediný vážnější problém, který během stavby naši kluci měli, bylo to, že se pokoušeli pracovat i o šábesu. To se pravověrným Židům vůbec nelíbilo a zavolali na ně policii, která je přinutila práci přerušit. A pak že „zlatý český ručičky“ už neexistují!

Dělám tohle řemeslo půl století a vím, že podobná stavba, organizovaná v tak přetokném tempu, v tak atraktivním a zároveň komplikovaném prostředí, je nesmírně obtížná. Každá stavba s sebou nese určitý étos a to, za jakých podmínek a s jakými lidmi vzniká, je moc důležité. Měl jsem velkou kliku, že se na projektu Ester podíleli samí milí a nadšení lidé a zároveň výstřední odborníci, se kterými byla prostě radost pracovat. To díky nim jsem mohl nakonec přijet do Izraele sklídit plody vítězství!

Na tomhle projektu jsem si uvědomil jednu věc, a to že architekt často supluje roli veřejných institucí. Neměla by to být spíš politika a ti, co ji dělají, kdo dává lidem impulsy, důvody a zajišťuje pro ně podmínky k tomu, aby úspěšně spolupracovali na mezinárodní aréně? Mělo by přece být samozřejmou povinností politiků iniciovat projekty, během nichž se příslušníci různých národů, národností a náboženství líp poznají právě při

■ Za jeruzalémské noci vypadá Ester ještě majestátněji.

■ Rozlehlá zahrada Hansen Housu uprostřed Jeruzaléma nabídla české věži exotické zázemí olivovníků, cypřišů, pinií a opuncí.

PROF. ARCH. MARTIN RAJNIŠ

Narozen v roce 1944, architekt a urbanista, spoluzakladatel České komory architektů, absolvent ČVUT a AVU. Pod vedením významného architekta Karla Hubáčka (autora hotelu a vysílače na Ještědu) pracoval v slavném libereckém ateliéru SIAL. Je spoluautorem pražského obchodního domu Máj, českého pavilonu na Expo 1986 ve Vancouveru. Po roce 1989 byl ve vedení D. A. Studia, jehož nejrozsáhlejším dílem je stavba Nového Smíchova. Od roku 2002 se věnuje menším stavbám z přírodních materiálů: k jeho nejznámějším patří nová Poštovna na Sněžce, rozhledna a muzeum Maják Jára Cimrmana v Příchovicích v Jizerských horách, dřevěná vzducholod' Gulliver v pražském Centru současného umění DOX. Jako jediný Čech je laureátem mezinárodní Ceny za trvale udržitelnou architekturu (2014, Paříž). Je držitelem Ceny Ernsta Plischkeho (2014, Vídeň) a čtyř nominací na prestižní cenu Mies van der Roheho. V současné době vede ateliér Huť architektury Martin Rajniš.

■ Slavnostního otevření Ester se zúčastnil i tehdejší ministr kultury Daniel Herman, kterého Martin Rajniš zasvětil do tajů konstrukce.

■ Komponenty věže byly s přesností na milimetry vyrobeny v Čechách a sestaveny na místě.

práci, kde založí celožitovní přátelství. Měli by přitom možnost přesvědčit se na vlastní kůži, že přes různé odlišnosti jsou si v těch nejpodstatnějších lidských věcech podobní. Věž Ester je toho pádným důkazem.

Kdybych byl vojevůdce, zvolal bych: „Vítězství!“ To, co jsem zažil při příjezdu do Jeruzaléma, kdy už věž několik hodin stála v celé své krásě, vzalo i mě, ostříleného

harcovníka za srdce: v zahradě plné staletých olivovníků se tyčila dřevěná konstrukce Ester a vytvořila něco, co lidi skutečně oslovuje. Jak bych ji čtenářům nejlíp přiblížil? Je silná, ale zároveň pokorná. Oblá, ale plná energie. Má v sobě překvapivé průhledy a demonstruje sílu a logiku konstrukce. A když člověk vystoupí na vrchol, naskytne se mu pohled na oba Jeruzalémy:

Architektura stmelila lidi a udělala z nich nerozlučné přátele. Stavba jako cesta k dobrým lidským vztahům, jako možnost porozumět si – takhle já si představuju přirozenou architekturu.

■ Tým pěti montérů pod vedením technika a statika Z. Šrůtka se díky své profesionalitě a nasazení u místních těšil zaslouženému obdivu.

na pravé straně se rozprostírá stará židovská část, vlevo zase ta arabská. Tahle symbolika je ale kouzlo nechtěného...

Asi nemusím zdůrazňovat, že jsme všichni byli přátelé už při zahájení práce, ale po jejím dokončení je naše přátelství ještě mnohem silnější. A co víc, do našeho součinnosti přibyla řada nových izraelských kamarádů. Stalo se prostě to, co je pro mě hodnota nejvyšší – architektura stmelila lidi a udělala z nich nerozlučné přátele. Stavba jako cesta k přátelství, jako cesta k dobrým lidským vztahům, jako možnost porozumět si – takhle já si představuju přirozenou architekturu.

My všichni, kteří jsme se na projektu podíleli, jsme chtěli dát najevo, že Izrael je pro nás jakýmsi vzorem a nadějí, že i malá země se může (a má) odvážit vybojovat a udržet si to nejdražší – svobodu a nezávislost. Svůj podíl na vzniku věže Ester považuju za symbolické přihlášení se k téhle myšlence, a proto jsem se rozhodl svou práci na projektu Izraeli darovat. Takže závěrem mého vzpomínání dovolu, abych připil všem, kdo tenhle malý zázrak umožnili. A naši milé Esterce připíjím dobrým místním vínem s přáním, aby lidem přinášela tolik radosti, kolik jsme do ní my všichni společně vložili. L'Chaim, na zdraví, Ester! ✕